

Сіньова Людмила Миколаївна
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Україна, проголосивши себе демократичною, правовою державою, визнала найвищою цінністю людину, її права і свободи, а також соціальну рівність та рівноправність.

В основу внутрішньої та зовнішньої політики сучасних держав соціально-демократичної орієнтації має бути покладена гуманістична ідея функціонування держави на благо людини. Держава соціально-демократичної орієнтації – це організація політичної влади більшості населення у суспільстві з різноманітними формами приватної та суспільної власності на засоби виробництва, яка постійно поліпшує умови для здійснення основних прав людини, прав нації та народу на загальнолюдських засадах свободи, справедливості й солідарності¹.

За своєю юридичною природою та соціальним призначенням трудове законодавство має гуманістичний характер. Адже воно спрямоване на захист інтересів осіб, які в силу об'єктивних обставин змушені продавати свою робочу силу. Перехід до ринкових відносин, інтеграція України у світову економічну систему, а також переорієнтація з юридичного позитивізму на доктрини природного права вимагають визначення основних напрямів розвитку сучасного трудового законодавства у нашій країні².

З метою активізації уваги до проблем внутрішньо переміщених осіб в Україні було підготовлено проект Закону України «Про вимушених переселенців» де зазначено визначення поняття «вимушений переселенець»

1. Внутрішньо-переміщена особа, або вимушений переселенець (далі – вимушений переселенець) – це особа, яка покинула або залишила місце постійного проживання у результаті, або щоб уникнути, негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини, внаслідок стихійного лиха, голоду, епідемії чи надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

2. Вимушеним переселенцем визнається громадянин України, іноземний громадянин чи особа без громадянства, які постійно проживають на законних підставах на території України і змінили місце проживання в межах території України за обставин, передбачених частиною першою цієї статті³. Слід зазначити, що даний проект Закону заснований на досвіді країн, в яких виникла ситуація вимушеної міграції і спирається на рекомендації Комісії ООН з прав людини та Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців, а також на принципи і норми міжнародного права у цій сфері.

Більше того, після анексії Криму та через військові дії на Сході України чимало громадян стали переселенцями не тільки фактично, а й юридично. Так, після підписання Президентом України Закону від 20.10.2014 р. №1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» вимушені переселенці із зони проведення АТО отримали статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО)⁴. Таким чином, питання вимушених переселенців є найактуальнішими у різних регіонах України. Зокрема, держава організовує системну роботу всіх профільних структур для соціального захисту населення.

¹ Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник. – К.: Атіка. – 2001. – 176 с. – С. 50

² Пилипенко П. Д. Реформування трудового законодавства України / П. Д. Пилипенко // Юридична газета. – № 17 (77). – 2006. – 14 вересня.

³ Проект Закону України «Про вимушених переселенців» (оновлено) // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1397592025>

⁴ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» вимушені переселенці із зони проведення АТО отримали статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО): Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 1, ст.1

Щомісячно переселенцям надається державна адресна допомога згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. №505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг»⁵.

Проте вимушені переселенці потребують комплексної допомоги держави, як у питаннях працевлаштування, так і стосовно влаштування дітей до дитячих садків і шкіл, а також отриманні матеріальної допомоги тощо.

Правовий статус внутрішньо переміщених осіб визначається Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 24 грудня 2015 р. № 921-VIII⁶ внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Відповідно до ст. 11 част. 3 зазначеного Закону центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну: відповідає за забезпечення формування та ведення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб; забезпечує захист персональних даних внутрішньо переміщених осіб, що містяться в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб; забезпечує надання внутрішньо переміщеним особам гуманітарної допомоги; розробляє державні програми підтримки та вирішення соціально-побутових питань внутрішньо переміщених осіб; подає Кабінету Міністрів України пропозиції про заходи, необхідні для реалізації цього Закону, щодо забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб; забезпечує інформування внутрішньо переміщених осіб про можливості працевлаштування у відповідних населених пунктах, а також сприяє у працевлаштуванні внутрішньо переміщеним особам, які отримали статус безробітного, організовує підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації таких осіб.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення заходів сприяння зайнятості, повернення коштів, спрямованих на фінансування таких заходів, у разі порушення гарантій зайнятості для внутрішньо переміщених осіб» від 8 вересня 2015 р. № 696⁷. Таким чином, роботодавцям за працевлаштування осіб, які переїхали з тимчасово окупованої території, зони проведення АТО, надається компенсація витрат на оплату праці таких осіб. Компенсація витрат роботодавцю на оплату праці тривалістю не більше шести календарних місяців надається за умови працевлаштування зареєстрованих безробітних з числа внутрішньо переміщених осіб за направленням базового центру зайнятості на умовах строкових трудових договорів і збереження гарантій зайнятості таких осіб протягом періоду, що перевищує тривалість виплати у 2 рази. Крім того, зареєстрованим переселенцям передбачено надання компенсації за фактичні транспортні витрати на переїзд до іншої адміністративно-територіальної одиниці місця працевлаштування, а також для проходження попереднього медичного та наркологічного огляду зареєстрованому безробітному з числа внутрішньо переміщених осіб базовим центром зайнятості видається направлення. Рішення про

⁵ Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг / Постанова Кабінету Міністрів України; від 01.10.2014 № 505 // Урядовий кур'єр від 07.10.2014 № 184.

⁶ Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 24 грудня 2015 р. № 921-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 6, ст.58

⁷ Про затвердження Порядку здійснення заходів сприяння зайнятості, повернення коштів, спрямованих на фінансування таких заходів, у разі порушення гарантій зайнятості для внутрішньо переміщених осіб : Постанова КМУ від 8 вересня 2015 року № 696 // Урядовий кур'єр від 30.09.2015 № 180

компенсацію витрат для проходження попереднього медичного та наркологічного огляду приймається базовим центром зайнятості, в якому особа була зареєстрована як безробітна, на підставі поданої протягом десяти робочих днів після укладення трудового договору з роботодавцем заяви зареєстрованого безробітного з числа внутрішньо переміщених осіб, завіреної в установленому порядку копії довідки (медичного висновку, сертифіката) та оригіналів документів, що підтверджують оплату послуг, пов'язаних з проходженням медичного та наркологічного огляду.

З метою покращання існуючої ситуації є Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року» від 16 грудня 2015 р. №1094⁸. Таким чином, системному вирішенню проблем переміщених осіб покликана сприяти зазначена Комплексна державна програма.

Омбудсмен Валерія Лутковська зазначає, що для того, щоб реалізувати Національну стратегію з підтримки переселенців, необхідно розуміти їх вікові, професійні та психологічні особливості: «переселенці – це люди які мають певну професію. Це люди з досвідом і їх досвід треба використовувати. Потрібно знати обличчя переселенців: який професійний зріз, яка вікова категорія, які робочі місця потрібно їм надати для того, щоб вони були повноцінними членам суспільства. Адже проблема з переселенцями закінчиться тоді, коли вони будуть мати роботу і житло, коли вони самостійно зможуть заробляти. Проблеми з переселенцями та їх забезпеченням працею виникають тому, що як тільки вони виходять на роботу, в них скорочуються виплати від держави. А зарплата не завжди більша від соціальних виплат від держави. А переселенці – це працездатне населення, яке може дати поштовх тій громаді, в якій проживає. Тому провадити національну стратегію без інвентаризації і без розуміння обличчя переселенців не можна»⁹. Також, вона зазначила, що переселенці – це найбільш дискримінована категорія громадян, яка на відміну від інших категорій громадян України, щоб отримувати пенсію, змушені постійно проходити перевірки, і в цьому полягає їх дискримінація, так само як і у праві голосувати на місцевих виборах.

Висновки. Варто зауважити, що найбільшими труднощами, з якими зіткнулися переселенці стало працевлаштування, фінансові та житлові питання. Таким чином, забезпечення нормальних умов життєдіяльності та недопущення дискримінації у сфері праці та пошук шляхів підвищення ефективності щодо внутрішньо переміщених осіб надзвичайно важливі для України в сучасних умовах реалізації стратегічного курсу побудови соціально орієнтованої ринкової економіки та інтеграції у світовий економічний та правовий простір.

Скоробагатько Андрій Васильович
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного та трудового права
Національного університету
«Одеська морська академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЕКТІ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

В українському суспільстві вже давно існує об'єктивна потреба в формуванні нового трудового законодавства, в приведенні його до сучасних умов і, насамперед, потрібно

⁸ Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року: Постанова КМУ від 16.12.2015. № 1094 // Урядовий кур'єр від 29.12.2015. № 244

⁹ Переселенці – це найбільш дискримінована категорія громадян // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zik.ua/news/2016/12/09/pereselentsi_tse_naybilsh_dyskryminovana_kategoriya_gromadyan_ombudsmen_1006491